

Kitap Tanıtımı

**CUMHURİYETÇİ KÖYLÜ MİLLET
PARTİSİ'NDEN
MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ'NE
-TARİHİ SÜREÇ, İDEOLOJİ VE POLİTİKA-
(1960-1969)**

Ferit Salim SANLI-Ötügen Neşriyat, İstanbul 2019, 496 sayfa.

Muhammed TAĞ*

Cumhuriyet döneminde meydana gelen en önemli olaylardan birisi olan 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından önemli bir noktadır. Bu olay Türkiye'de önemli siyasi dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. 1961 anayasasının meydana gelmesinin yanı sıra yeni siyasi oluşumlar ortaya çıkmıştır. Adalet Partisi muhafazakâr kesimde Demokrat Parti'nin yerini almış, sol doktrinin temsilcisi olan Türkiye İşçi Partisi kurulmuştur. Sağ doktrindeki boşluk ise Alparslan Türkeş'in Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nde siyasete girmesi ile dolmuş ve CKMP *bir fikir partisi hüviyetine kavuşmuştur* (Sanlı, 2019:327). Ferit Salim Sanlı tarafından hazırlanan *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden Milliyetçi Hareket Partisi'ne - Tarihi Süreç, İdeoloji ve Politika-(1960-1969)*

---

* Araştırma Görevlisi, Trakya Üniversitesi, Roman Dili ve Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, muhammedtag@trakya.edu.tr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0493-1481>.

isimli eser, 50. yılına ulaşmış olan MHP'nin tarihi, ideolojik ve politik olarak ortaya çıkışını konu almaktadır.

Eserin yazarı Sanlı, lisans eğitimini ODTÜ Tarih bölümünde tamamlamıştır. Ankara Üniversitesinde *“Türkçülük Hareketinde ‘Din’ olgusu üzerine Aykırı bir Yaklaşım: Hüseyin Nihal Atsız ve Fikirleri”* başlıklı tez ile yüksek lisans tezini ve Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde *“Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden Milliyetçi Hareket Partisine, Tarihsel Süreç, İdeolojik Dönüşüm ve Politika”* başlıklı çalışması ile doktora tezini başarı ile savunmuştur. Sanlı, hâlihazırda Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde akademisyen olarak görev yapmakta ve Modern Dönem Türk Siyasî Tarihi ve Modern Dönem Türk Fikir Tarihi alanlarında çalışmalar yürütmektedir.

Eser, 2017 yılında Sanlı tarafından hazırlanmış olan doktora çalışmasının yeniden gözden geçirilerek bir kısım eklemelerle yayına hazırlanmıştır. 2019 yılında *“Ötüken Neşriyat”* tarafından basılan eserin editörlüğü Ayşegül Büşra Çalık tarafından yapılmıştır. Toplam 496 sayfadan oluşan esere Sanlı tarafından yazılan ön söz haricinde Sinan Ateş tarafından yazılmış takdim yazısı bulunmaktadır. Eser, *Giriş, 27 Mayıs'a Giden Süreç ve 60'lı Yıllarda Türkiye, Türkes Grubu Adına İhtilalden “Sürgüne”, Askerlikten Siyasete Tarihî Süreç (1960-1965), “Türkes Grubunun” Aktif Siyasete Girişi: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden Milliyetçi Hareket Partisi'ne (1965-1969) ve Sonuç* bölümlerinden oluşmaktadır. Ayrıca eserin kaynakçası ilgili konu üzerine çalışma yapacak olan araştırmacılara önemli bir imkân sağlamakla birlikte, kitapta yer alan dizin okuyucuya kolaylık sunmaktadır.

Giriş kısmında, eserin odaklandığı siyasi hareketin lideri olarak karşımıza çıkan Alparslan Türkes'in 1960 ihtilaline kadar olan hayatı ve bu tarihe kadar milliyetçilik fikri etrafındaki faaliyetleri kısaca özetlenmiştir (Sanlı, 2019:19-21).

Birinci bölümde 1960'lı yıllara kadar ordu-siyaset ilişkisinden genel hatları ile bahsedilmiştir. Bu bağlamda Osmanlı Devletinin

Kadim Gücüne (Sanlı, 2019: 26) ulaşmak için gerçekleştirdiği ıslahatlara değinilerek, ordu siyaset ilişkisi açısından öneme sahip olan olaylar, tarihi akışı içinde yorumlanmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ordunun siyasetten ayrılma süreci, tek partili dönemdeki ordu-siyaset ilişkisi ve çok partili hayata geçişle birlikte yaşanan olaylara değinilerek, Demokrat Parti'nin ordu içindeki tasfiyeleri ve orduyu rahatsız eden unsurlar çerçevesinde 27 Mayıs Darbesini meydana getiren iklim okuyucunun bilgisine sunulmuştur. Ayrıca dönemin siyasi partilerinin genel politikalarının üzerinde durularak birinci bölüm tamamlanmıştır (Sanlı, 2019: 23-98).

İkinci bölümde, Alparslan Türkeş'in devlet içinde önemli bir aktör olarak ortaya çıktığı süreç ele alınmıştır. Bu bölüm yazar tarafından Türk siyasi tarihinin ve Türkeş'in hayatındaki önemli noktalar olan iki ana kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda *27 Mayıs'tan 13 Kasım'a Kadar Olan Süreç* başlığı altında Türkeş'in 27 Mayıs'a katılması, Başbakanlık müsteşarlığı görevi, Milli birlik komitesi içinde yürüttüğü faaliyetler aktarılmıştır. İkinci kısımda ise *13 Kasım Hadisesi ve "14'ler" Grubunun Doğuşu* başlığı altında değerlendirmeye alınmıştır. Burada *13 Kasım* hadisesinin gerekçeleri, kamuoyundaki etkileri değerlendirilmiştir. Ayrıca 14'ler grubunu meydana getiren kişilerin yurtdışı görevleri ve yurda dönüne kadar gerçekleştirdiği faaliyetleri aktarılmıştır. İkinci bölümde son olarak yurda dönüş süreci sonrasında Huzur ve Yükselme Derneği girişimi anlatılmış ve 20-21 Mayıs olaylarında Türkeş'in yaşadığı sorunlar aktararak ikinci bölüm tamamlanmıştır (Sanlı, 2019:99-277).

Üçüncü bölüme Türkeş ve arkadaşlarının *savundukları fikirleri siyaset yoluyla tatbik etme düşüncesiyle sivil politikaya kesin olarak geçiş dönemi* (Sanlı, 2019: 277) ele alınarak başlanmıştır. CKMP başkanı Ahmet Oğuz'un *vatanperverliklerini bir ihtilal yapmaya cesaret edecek kadar ileri götüren adamlar* (Sanlı, 2019: 288) olarak gördüğü 14'ler grubu içinden Türkeş ve üç arkadaşı CKMP'de siyasete atılmışlardır. Bu siyasi adımların meydana gelme süreçleri Türkeş'in CKMP'de genel başkan olduğu döneme kadar yaşanan bütün hadiseler ayrıntıları ile aktarılmıştır. Türkeş'in genel başkan olması ve

sonrası ayrı bir kısım olarak değerlendirmeye alınarak; 1965 seçimlerinde, kısmi senato seçimlerinde ve 1968 seçimlerinde Türkes'li CKMP'nin yürüttüğü faaliyetler değerlendirilmiştir. Ayrıca partide meydana gelen dönüşüm, yaşanan hadiseler çerçevesinde ele alınmıştır. Son olarak Türkes'le birlikte partinin ideolojik olarak 60'lı yılların siyasetindeki yerine değinilmiş, sağ siyasetin gençlik üzerindeki etkileri ve 9 ışık doktrinini tahlili yapılarak üçüncü bölüm sonlandırılmıştır (Sanlı, 2019: 279-459).

Sonuç kısmında, ordunun idareyi sivil iradeye verme süreci, bu süreçte yaşanan tasfiyeler, Türkes'e yöneltilen bazı eleştiriler, muhafazakârlaşma ile CKMP'nin hitap ettiği kitleyi genişletmesi ve Türkes'in gençlik üzerine gösterdiği öneme dair öznel tespitler yer alarak eserin geneline gönderme yapılmıştır (Sanlı, 2019: 460-471).

Eser akıcı bir üslup ile kaleme alınmış, bir bütün olarak değerlendirilmeye alınan CKMP'deki dönüşümün tarihsel sürecine dair anlatım eserde okuma hissini artırmıştır. Metinde akışı bozmamak adına dipnotlarda açıklamalara sıklıkla yer verilmiştir. Kaynak kullanımı noktasında ise yazarın, çalışmış olduğu 1960-1969 yılları arasında kamuoyu incelemesini oldukça ayrıntılı yaptığı görülmektedir. Döneme ait yirmi sekiz farklı süreli yayının incelenmiş olması, bu durumu kanıtlar niteliktedir. Eserde kamuoyu incelemesi tek taraflı yapılmamış, yaşanan olaylara çeşitli tarafların görüşlerinden yola çıkılarak karşılaştırmalı bir değerlendirme ile yaklaşmıştır. Ayrıca çok sayıda hatıratтан faydalanılmış, tarafsız bir bakış açısı ile hatıratlardaki değerlendirmelere mesafeli yaklaşılması gerektiği noktasında uyarılarda bulunulmuş ve eserde de bu uyarılara dikkat edilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca hatıratlardaki bilgiler karşılaştırılarak bir kanaat ortaya konulmuştur. Meclis görüşmelerine dair bilgilerin aktarımı için meclis tutanaklarından da ilgili yerlerde yararlanılmıştır. İngiliz arşiv kayıtlarından yararlanılarak uluslararası bakış açısı da değerlendirmeye alınmıştır.

Türkes'in 27 Mayıs'taki rolü, siyasete girene kadar yaşadığı gelişmeler ve *politik bir müesseseden öte bir "hareketin" inşasını gerçekleştirerek* (Sanlı, 2019: 466), CKMP'yi çağdaş Türk Milliyetçiliğinin siyasi merkezi konumuna getirerek MHP'ye dönüştürdüğü sürecin bir

KİTAP TANITIMI

bütün olarak okuyucuya sunulduğu eser, sonuç olarak yazarın yoğun bir emeğinin neticesinde ortaya çıkmış, özgün bir çalışmadır. En nihayetinde eserin, literatürdeki boşluğu akademik bir üslupla doldurduğunu söylemekte fayda vardır.